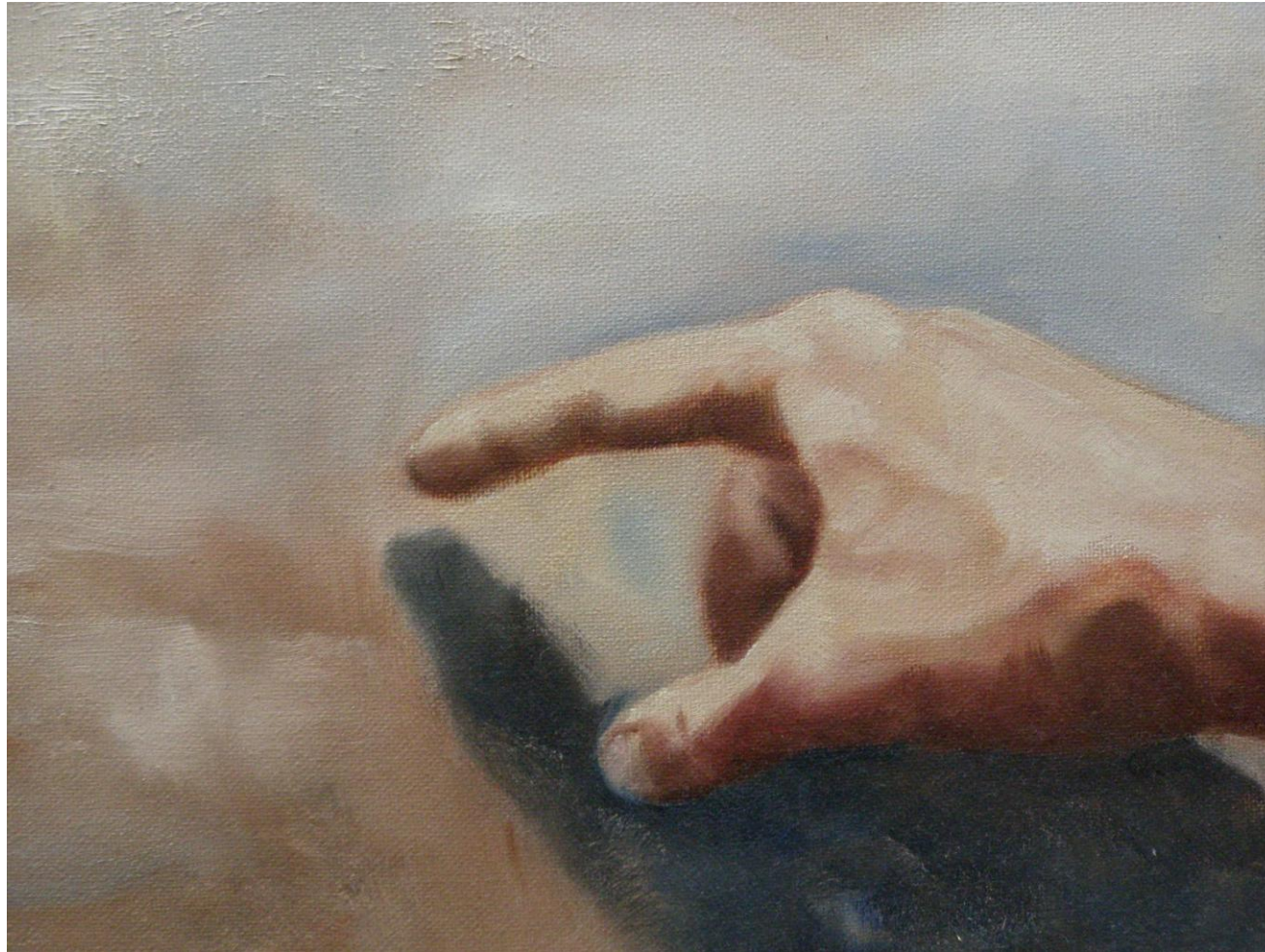

Schrijven op de grond
(Johannes 7. 37 – 8. 11)

Het was druk in Jeruzalem, tijdens het Loofhuttenfeest. Overal waren mensen. Alle herbergen waren vol en tot in de wijde omtrek overnachtten mensen, soms gewoon in de open lucht. De najaarszon verlichtte de gevels en de warmte werd weerkaatst op de dringende menigte in de straten. Mensen leidden schapen en ander vee tussen

de drukte door. Anderen hadden een tiende deel van de opbrengst van hun land bij zich, gewisseld in geld, om dat naar de tempel te brengen. De vreugde was op ieders gezicht af te lezen. Hier en daar was een opstootje, maar over het algemeen was iedereen goedlachs. Het was immers feest en het ongerief dat hoort bij dringende mensenmassa's nam men op de koop toe. De Joodse historicus Flavius Josefus sprak over miljoenen mensen die tijdens de feesten in Jeruzalem waren. Misschien overdreef hij de aantallen een beetje, maar ze moeten gigantisch zijn geweest.

Op de laatste dag van het feest was er een gedrang van jewelste rond de tempel. Dit was namelijk de grote dag van het feest. Een van de priesters bracht gouden schalen met water uit de bron Siloam. Dit water werd vervolgens in een bassin aan de voet van het altaar gegoten door de hogepriester. Het ritueel begeleidde een gebed om regen en symboliseerde Gods belofte dat Hij de Israëlieten aan het einde der tijden zou verlossen en Zijn Geest over hen zou uitgieten. Volgens Jesaja 12 zouden zij dan een loflied voor de Here zingen en "water putten uit de bron van de redding". Gods redding werd dan ook bezongen tijdens het jaarlijkse Loofhuttenfeest. Trompetten werden daarbij geblazen, koren van Leviëten zongen het Hallel (Ps. 113-118) en een dansende menigte wuifde met palmtakken. Het slot van het Loofhuttenfeest moet een geweldig feestgedruis hebben betekend. Volgens de Joodse Mishna hadt iemand die deze ceremonie nog nooit in zijn leven had gezien, dan ook nog nooit echte vreugde gezien...

Welnu, op de dag dat deze waterceremonie plaatsvond, was ook de Here Jezus in de tempel aanwezig. Sommigen hadden Hem al gezocht. Enkele maanden eerder was Hij namelijk ook in Jeruzalem geweest. Iedereen had versteld gestaan van de dingen die Hij zei en van de autoriteit waarmee Hij sprak. Omdat tijdens de feesten vele gelovige Joden naar Jeruzalem optrokken, hoopten velen Hem nu weer aan te treffen. Aan het begin van de feestweek had Jezus zich echter verborgen gehouden. Na enkele dagen was Hij openlijker gaan preken en ook nu was Hij in de tempel.

Terwijl elders de gouden schalen aan de voet van het altaar werden leeggegoten, ging Jezus staan op een plaats waar velen Hem konden zien en riep luidkeels: "Laat wie dorst heeft bij mij komen en drinken! Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in mij gelooft". Johannes voegt ter verduidelijking toe: "Hiermee doelde Hij op de Geest die zij die in Hem geloofden zouden ontvangen".

Dit optreden van de Here Jezus was een duidelijk *statement*. Het ritueel in de tempel *symboliseerde* de redding die God aan Zijn volk zou geven en *symboliseerde* de uitstorting van de Heilige Geest, maar bij de Here Jezus was die redding *te vinden*. Ieder die in geloof naar Hem zou komen, zou ook met Gods Geest worden vervuld. De Here Jezus zou de redding brengen waar de ceremoniën in de tempel naar uitzagen.

Jezus bracht hiermee grote opschudding. Sommigen waren diep onder de indruk, maar anderen waren woedend. Waarschijnlijk omdat zij vonden dat de heilige tempeldienst in hun ogen beledigd werd door de woorden van Jezus. In deze wisselende gemoedstoestanden ging iedereen uiteindelijk naar huis. Jezus was inmiddels naar de Olijfberg gegaan om daar de nacht door te brengen.

Stilte in het rumoer

De volgende ochtend was Jezus weer in de tempel. Een dag begint in de Joodse kalender in de avond, en ik vermoed daarom dat deze morgen nog steeds bij de grote dag van het Loofhuttenfeest hoorde. Jezus leerde. Waarschijnlijk stonden er deze keer nog veel meer mensen om Hem heen dan de dagen daarvoor, nu Hij de vorige avond zoveel commotie had veroorzaakt. Sommigen waren nieuwsgierig. Anderen zullen eens hebben willen horen “hoe erg het wel niet was” wat deze rabbi durfde te beweren. Ook zullen er mensen naar Hem toe zijn gegaan in de gespannen verwachting dat bij Hem het ware heil te vinden was. Het was daarom druk. Iedereen verdrong zich om zoveel mogelijk van de de woorden op te vangen die deze rabbi leerde. Degenen die het verst afstonden draaiden geconcentreerd hun oor naar Jezus toe om te kunnen verstaan wat er gezegd werd. Eén van hen werd op de schouder getikt: “Is Jezus van Nazareth daar? Mogen wij er langs? Het is belangrijk!” en nog voor hij kon antwoorden, werd hij aan de kant geduwd.

Een groep schriftgeleerden en Farizeeën was het. Zij kwamen uitdagend aangestapt. De eersten maakten in de kring de weg vrij naar Jezus en een aantal anderen sleepten en duwden een vrouw met zich mee. Ze hilde. Haar gezicht zat onder het stof dat plakte aan haar bezwete gezicht. Haar haar was verward. Haar kleding slordig, alsof ze zich in grote haast had aangekleed. Ruw werd ze door de Farizeeën voor Jezus geplaatst, in het midden van de kring. Aan de gezichten van de mannen die haar gebracht hadden was afkeer te zien. De kring van mensen werd nieuwsgierig stil. De achtersten stonden op hun tenen om te zien wat er zou gebeuren.

Enkele mannen namen het woord: “Meester, deze vrouw is op heterdaad betrappt toen ze overspel pleegde. Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt u daarvan?”. Nu staat er dat zij Jezus op de proef wilden stellen om Hem aan te kunnen klagen. Blijkbaar verwachtten ze dus dat Jezus het voor deze vrouw zou opnemen en tegen de wet van Mozes in zou gaan. Waarom dachten ze dat?

Waarschijnlijk was een eerdere genezing door Jezus daar de oorzaak van. In Johannes 5 wordt beschreven dat Jezus enkele maanden daarvoor (waarschijnlijk tijdens het Paasfeest) een man genas op de sabbat. Tijdens het Loofhuttenfeest werd nog steeds over deze genezing gesproken (Joh. 7.21-24). De oudtestamentische geboden zeggen niets over het al dan niet mogen genezen op de sabbat, maar volgens de traditie die de Farizeeën in ere hielden was het genezen van zieken op de sabbat taboe, tenzij iemands leven in gevaar was. (De Joodse sekte van de Essenen was hierin waarschijnlijk nog strikter. De Essenen geloofden dat artsen ook in levensbedreigende situaties niets mochten doen op de sabbat). Bij deze genezing was geen levensgevaar geweest, en de meningen waren daarom verdeeld of Jezus de man had mogen genezen.

In hedendaagse commentaren zijn de meningen hierover nog steeds verdeeld. Mijns inziens overtrad de Here Jezus bewust de traditie van de Farizeeën om te laten zien dat deze traditie soms haar doel voorbijschoot. Ze was ontstaan om Gods wil zo zorgvuldig mogelijk te doen, maar ze werd door de Farizeeën gehouden als een doel op zichzelf. Wanneer ze zodoende al te strikt werd toegepast werd ze daarmee soms liefdeloos. Anderzijds bevestigde de Here de Bijbelse bedoeling van het sabbatsgebod juist door op sabbat te genezen. De sabbat moest een dag zijn van bevrijding, waarop Gods verlossing werd herdacht. Het was daarnaast een dag waarop men stil

mocht staan bij Gods komende koninkrijk waarin ziekten zouden moeten wijken. Ik vermoed dat Jezus daarom juist op de sabbat genas om de betekenis van die dag te doen oplichten.

In elk geval was het opzij zetten van de traditie voor sommige Farizeeën een brug te ver geweest, en waarschijnlijk brachten ze nu deze vrouw bij Jezus om te zien of Hij niet alleen de traditie negeerde, maar misschien ook tegen de oudtestamentische wetten in zou gaan door de vrouw vrij te pleiten.

Wat de Here vervolgens deed, is fantastisch. Hij liet zich niet in de hoek duwen van de godsdienstige twisten van Farizeeën en schriftgeleerden, maar gebruikte de situatie om hun hypocrisie aan de kaak te stellen. Als je de geschiedenis leest, valt één ding direct op: waar is de man die vreemd is gegaan, in het hele verhaal? *It takes two to tango*, zou je zeggen. Waar is de man gebleven? Is hij ontkomen? Weinig kans op, lijkt me. Ze waren immers op heterdaad betrap. Maar alleen de vrouw werd blijkbaar meegenomen om gestenigd te worden. De Farizeeën en schriftgeleerden vonden de daad van de vrouw waarschijnlijk erger dan die van de man. Daarmee gingen zij mee met de Romeinse cultuur waarbij overspel van vrouwen streng werd bestraft, maar vreemdgaan van mannen oogluikend werd toegestaan. Ondanks hun ijver voor de wet, waren de Farizeeën op dit punt blijkbaar ook al aardig “geseculariseerd”. De wet van Mozes schreef immers heel duidelijk voor dat in situaties van overspel, de man en de vrouw gestraft moesten worden! (Lev. 20.10; Deut. 22.22-24). De mensen die Jezus klem wilden zetten in de hoop dat Hij zou zeggen dat de wet van Mozes niet gehouden zou hoeven worden, lazen die wet zelf dus behoorlijk selectief!

“Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt u daarvan?”. Verwachtingsvol keek iedereen naar Jezus. Alleen de vrouw staaarde naar de grond. Wat zou deze rabbi op deze vraag zeggen? “Oordeelt met een rechtvaardig oordeel” had Hij pas nog geleerd. Was het rechtvaardig om deze vrouw te stenigen? En dan staan er die verbijsterende woorden: “Jezus bukte zich en schreef met zijn vinger op de grond”. Hij zweeg!

Stel je eens een hedendaagse politicus voor die door een journalist wordt klemgezet: “Uw politiek is allemaal leuk en aardig, maar wat zegt u op dit concrete geval? Blijkt hier niet uit dat uw plannen onhaalbaar zijn? (Enigszins drammerig:) Wat heeft u hierop te zeggen?!” – De camera switcht naar de politicus, het publiek richt het oog op hem. Hoe redt hij zich uit deze netelige kwestie? – Maar de man zwijgt...

Nu zijn er twee soorten van zwijgen. Een zwijgen waarbij de geïnterviewde niets meer weet te zeggen en eigenlijk verloren heeft. Het zwijgen tekent de overwinning van de tegenstander. Het debat is door hem gewonnen en er wordt niets meer gezegd omdat er niets meer te zeggen valt. In de stilte wordt de triomf met trompetten geblazen en hoe langer de stilte, hoe harder de trompetten blazen...

Er zijn ook stiltes die juist krachtig zijn. Degene die antwoord moet geven, zwijgt alvorens hij zijn tegenstander van repliek dient en in één klap al diens argumenten van tafel veegt. Dit is als een stilte voor de storm. Door te zwijgen, wordt de spanning opgevoerd, zodat wat daarna komt extra kracht krijgt.

Voor de Farizeeën en de omstanders was het waarschijnlijk niet helemaal duidelijk hoe zij het zwijgen van Jezus moesten interpreteren. Hij zweeg... bukte zich... en schreef... De Farizeeën bleven vragen, in de hoop dat

Jezus geen antwoord zou hebben. Zij hoopten hun overwinning te kunnen verzilveren. Door hun aanhoudende vragen, wreven zij de stilte er extra in.

Denk je ook eens in hoe de vrouw die paar seconden moet hebben beleefd. Zij werd gebruikt in een strijd waar zij part noch deel aan had. Het ging niet echt om haar, maar zij zal ook aangevoeld hebben dat wanneer haar geval besproken werd in een dergelijk godsdienstig fanatieke sfeer er weinig hoop was op clementie. Als jouw geval als voorbeeld gesteld wordt van hoe op te treden tegen zondigheid, is er weinig hoop op redding! Denk je eens in dat Jezus vrijspraak bepleit had. Zou zij dan gered zijn? Natuurlijk niet. De Farizeeën zouden de “rechte leer” hebben benadrukt, haar gestenigd hebben en vervolgens Jezus beschuldigd hebben van dwaalleer. De hele geschiedenis was voor de vrouw slechts uitstel van executie en die paar seconden dat zij keek naar die schijvende hand op de grond, waren voor haar waarschijnlijk de zwaarste uit haar leven.

De toeschouwers verdrongen zich. Wàt schreef die rabbi daar? Een mompelelende menigte – niet wetend wat er nou precies gebeurde. Steeds die drammerige vraag: “Wat vindt u daarvan?” en de vrouw die vertwijfeld naar de grond keek, en naar die hand...

Waarom schreef de Here eigenlijk op de grond? Het staat er twee keer genoemd. Jezus bukte zich en schreef. Daarna richtte Hij zich op en sprak: “Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen” en daarna bukte Hij zich weer en schreef weer op de grond. Het is opmerkelijk dat Johannes dit zo nadrukkelijk noemt, terwijl hij niet zegt wàt de Here nou precies schreef. Hierover worden door allerlei uitleggers suggesties gedaan, maar ik denk dat zij daarmee het punt missen waar het om gaat. Het is niet belangrijk wàt Jezus schreef (anders had Johannes dat wel vermeld), maar het op de grond schrijven zèlf was de boodschap die Jezus bracht.

Er is één plaats in de Bijbel waar dit schrijven op de grond terugkomt en dat is in Jeremia 17.13: “HEER, bron van Israëls hoop, wie u verlaten, zullen te schande staan, wie van u weggaan, zullen in het stof worden geschreven, want ze hebben de HEER, de bron van levend water, verlaten. Genees mij, HEER, dan zal ik gezond zijn, red mij, dan zal ik veilig zijn”.

Direct springt bij het lezen van deze tekst Jezus’ vergelijking van de vorige avond in het oog: *Hij* was de bron van leven water. *Hij* was de enige bron waar redding te vinden was en wie Hem verlieten zouden in het stof geschreven worden. Indirect was dit een veroordeling van de Farizeeën en schriftgeleerden, die het toonbeeld waren van eigen gerechtigheid, maar niet beseften dat zij alleen genezen konden worden door genezing te vragen bij de Bron van levend water: de Heiland (heelmeeester) Jezus. Zij wilden strikt de wet in ere houden, maar beseften niet dat zij daarbij aan de Wetgever voorbijgingen. Door het schrijven op de grond herhaalde de Here Jezus zijn veel explicietere uitspraak van de avond daarvoor dat *Hij* de Bron van leven water was. Tevens maakte hij duidelijk dat de Farizeeën en schriftgeleerden die Hem probeerden te vangen, degenen waren die in het stof waren geschreven omdat zij aan de Bron voorbij gingen waar heel de wet naar uitzag.

Na Jezus' opmerking dat degene die zonder zonde was de eerste steen dan maar moest werpen, dropen allen af. De oudsten het eerst. De getuigen van het overspel hadden als eersten een steen moeten werpen, wanneer het tot steniging gekomen zou zijn. Maar ook zij verdwenen terwijl Jezus in het stof schreef. Eigenlijk versterkten Jezus' woorden en Zijn handelen elkaar. Hij maakte duidelijk dat van alle omstanders *niemand* zonder zonde was, en allen in het stof geschreven zouden worden als zij aan Christus voorbijgingen.

Dan bleven alleen Jezus en de vrouw over. Jezus, die zonder zonde was en de vrouw, die waarschijnlijk tot op het bot doordrongen was van haar zondigheid. "Waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?" vroeg Jezus en uit het antwoord van de vrouw blijkt dat zij heeft ingezien dat Jezus de Bron van levend water was. Ze zei: "Niemand, *Heer*". Hierop zei Jezus: "Ik veroordeel u ook niet. Ga naar huis en zondig nu niet meer". Keurde Jezus hiermee haar overspel goed? Nee, Hij noemde het bij de naam: *zondig* nu niet meer. Er is echter vergeving voor hen die naar de Bron van levend water komen.

Wat kun je uit deze geschiedenis leren? Jezus maakt duidelijk dat Hij de Bron van levend water is. Hij is de enige weg tot de Vader. De genade van de Here Jezus is daarbij overvloeiend als een bron voor hen die in vertrouwen tot Hem komen. Maar de Here is bijzonder scherp tegenover hypocrisie. "Ga in uw oordeel niet op de schijn af, maar laat uw oordeel rechtvaardig zijn" (Joh. 7.24) en dat oordeel is alleen rechtvaardig wanneer je ziet dat ook jij in het stof bent geschreven tenzij het stof door de Bron van Levend water wordt weggespoeld.